

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การใช้อินทรานเน็ตในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน” นี้ มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 2 ประการ ได้แก่

1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ที่มีต่อระบบ รูปแบบ และเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. รวมทั้งความรู้สึกในรื่องบทบาทของคนที่มีต่อชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเบื้องต้นถึงในเชิงของความคิดเห็นและความรู้สึก โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth-Interview) ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนของโครงการ “อินทรานเน็ตเพื่อการเกษตร” ที่สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท อุทยานกรรมมหาวิทยาลัย ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น โดยทำการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนจำนวน 10 คน ใน 4 จังหวัด ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

สามารถนำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 2 ข้อ ได้แก่

1. กระบวนการในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับ หน่วยงานราชการ องค์กรส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชน
2. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีต่อระบบ รูปแบบ และเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. และบทบาทของคนที่มีต่อชุมชน

1. กระบวนการในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับหน่วยงานราชการ องค์กรส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับหน่วยงานของรัฐ องค์กรในท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชนนั้น มีองค์ประกอบหลัก ทิศทางการสื่อสาร และช่องทางในการสื่อสารต่างๆ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบหลัก

องค์ประกอบหลักของกระบวนการสื่อสารดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่มหลักด้วยกัน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 หน่วยงานของรัฐ ประกอบไปด้วย หน่วยงานส่วนกลางในกรุงเทพมหานคร เช่นสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานส่วนจังหวัด และหน่วยงานส่วนอำเภอ โดยหน่วยงานส่วนกลางนั้น จะทำหน้าที่เป็นเสมือนศูนย์รวมของข้อมูลข่าวสาร และอำนาจทางการบริหารงาน และการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารนั้นมักจะทำในรูปของการส่งเอกสาร ผ่านตามลำดับชั้นของการบริหาร กล่าวคือ จากหน่วยงานส่วนกลาง ไปสู่ส่วนจังหวัด และอำเภอตามลำดับ จากนั้นจึงส่งต่อไปยังองค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่ต่อไปยังเกษตรกรในชุมชน

กลุ่มที่ 2 องค์กรส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มย่อยๆ คือ

2.1 กลุ่มที่เป็นองค์กร ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล และสหกรณ์การเกษตร

2.2 กลุ่มที่เป็นบุคคล ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรประจำท้องถิ่น ได้แก่ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล และเจ้าหน้าที่พัฒนาการตำบล

จากการศึกษาพบว่าองค์กรส่วนท้องถิ่นเหล่านี้จะทำหน้าที่ เป็นเสมือนตัวกลางในการประสานงาน ระหว่างภาครัฐ กับ ชุมชนในชนบท

กลุ่มที่ 3 ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน คือกลุ่มบุคคลที่เป็นอาสาสมัคร ของโครงการ “อินทราเนตเพื่อเกษตรกร” ซึ่งจะประกอบไปด้วย

3.1 กลุ่มผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ที่มีสถานะเป็นเกษตรกร

3.2 กลุ่มผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ที่มีสถานะเป็นเจ้าของพื้นที่ขององค์กรท้องถิ่น

หน้าที่หลักของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนนั้น คือ เป็นเสมือนสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายวงสนทนาในระบบ B.B.S. โดยเป็นผู้ประสานงานด้าน ข้อมูลข่าวสารระหว่าง หน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในท้องถิ่น

กลุ่มที่ 4 กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับชาวบ้านในชุมชนมากที่สุด และเป็นผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเชื่อถือ ไว้วางใจ จึงทำให้ กำนัน / ผู้ใหญ่บ้านจึงกลายมาเป็นเสมือนตัวโหนดกระจายเสียงที่มีประสิทธิภาพ ที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนเลือกใช้ในการกระจายข่าวสารข้อมูลที่ได้รับผ่านระบบวง สนทนา B.B.S. ไปสู่เกษตรกรในชุมชน

กลุ่มที่ 5 เกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ ทั้งนี้เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ ที่ต้องการเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ เพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตมากขึ้นโดยมีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ

กลุ่มที่ 6 ภาคเอกชน จากการศึกษาพบว่าภาคเอกชนนี้เป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่มีบทบาท และมีความใกล้ชิดกับกลุ่มเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเอกชนที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับ ปุ๋ย อาหารสัตว์ และยาปราบศัตรูพืช ซึ่งมักจะมีการส่งตัวแทนขาย (salesman) เข้าพบปะพูดคุย และให้คำปรึกษากับเกษตรกรและตัวแทนของเกษตรกรอยู่เสมอ และในด้านของการสื่อสารผ่านเครือข่ายวงสนทนา B.B.S. นั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าภาคเอกชนนั้นจะ ทำหน้าที่เป็นเสมือนฝ่ายสนับสนุนข้อมูลข่าวสารด้านราคาสินค้าทางการเกษตร ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเกษตรกรในชุมชน

ทิศทางการสื่อสาร

สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ทิศทางด้วยกัน ได้แก่

1. แนวตั้ง (Vertical)

จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารในแนวตั้งนี้ มักจะเป็นลักษณะการสื่อสารแบบดั้งเดิมของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะมีทั้งในลักษณะของการสื่อสารในแนวตั้ง (Top-Down) เช่น การสั่งการจากบนลงล่าง โดยตั้งต่อกันลงมาตามลำดับชั้นของการบริหารงาน คือจากส่วนกลาง มาสู่ส่วนจังหวัด อำเภอ องค์กรส่วนท้องถิ่น และประชาชน การสื่อสารในรูปแบบนี้ จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการรวมอำนาจทางการสื่อสารไว้ที่ส่วนกลาง และนอกเหนือจากการสื่อสารจากบนลงล่างดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ในการสื่อสารในลักษณะแนวตั้งนี้ยังสามารถมีการสื่อสารกลับจากล่างสู่บน (Bottom-up) ได้เช่นกัน เช่น จดหมายร้องทุกข์ หรือรายงานต่างๆที่ส่งจากส่วนท้องถิ่น กลับสู่หน่วยงานส่วนกลาง แต่ปัญหาสำคัญของการสื่อสารในลักษณะนี้ก็คือความไม่เท่าเทียมกันทางการสื่อสาร และขาดความเข้าใจร่วมกันอันเป็นเป้าหมายหลักของการสื่อสาร ซึ่งในการสื่อสารในแนวตั้งนี้มีแนวโน้มที่ผู้ส่งสารที่มีอำนาจทางการสื่อสารที่เหนือกว่าจะกลายเป็นผู้ที่มีบทบาทมากกว่าในการสื่อสาร และโอกาสที่จะเกิดการสื่อสารกลับจากล่างสู่บนนั้นทำได้ไม่มากนัก และเนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันทางการสื่อสารนี้จึงอาจเป็นสาเหตุให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารขาดความเข้าใจร่วมกัน เนื่องจากลักษณะของการสื่อสารที่มักเป็นการสื่อสารทางเดียวมากกว่าการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน

2. แนวนอน (Horizontal)

ในด้านของการสื่อสารในแนวนอน ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารที่มักจะแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคทางการสื่อสารนั้น จากการศึกษาพบว่าการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในแนวนอนในกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชน กับหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชนนี้ มักจะเป็นการสื่อสารในลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ที่มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารรูปแบบนี้จะมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมทางการสื่อสาร ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าในกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชน กับหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชนนั้น มีการสื่อสารในลักษณะสองทางในแนวนอนนี้ผ่าน 3 ช่องทางด้วยกัน ได้แก่

●การประชุมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นการประชุมร่วมกันระหว่าง ตัวแทนขององค์กรต่างๆในท้องถิ่น และตัวแทนของเกษตรกรในชุมชน ซึ่งจะมีในแทบทุกตำบลที่ได้ไปสัมภาษณ์มา

●การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งมักจะเป็นในลักษณะของการพูดคุย โดยอาศัยความรู้จักสนิทสนมเป็นการส่วนตัว จากการศึกษาพบว่าลักษณะของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการนี้เกิดขึ้นได้ในระหว่างหลายๆองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร ได้แก่

1) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน	กับ	หน่วยงานของรัฐในระดับอำเภอ
2) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน	กับ	องค์กรส่วนท้องถิ่น
3) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน	กับ	กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
4) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน	กับ	เกษตรกร
5) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน	กับ	ภาคเอกชน
6) ระหว่างกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	กับ	หน่วยงานของรัฐในระดับอำเภอ
7) ระหว่างกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	กับ	เกษตรกร
8) ระหว่างองค์กรส่วนท้องถิ่น	กับ	เกษตรกร
9) ระหว่างภาคเอกชน	กับ	เกษตรกร

- 1) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับ หน่วยงานของรัฐในระดับอำเภอ จากการศึกษาพบว่าผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีสถานะเป็นเกษตรกร จะสามารถใช้ช่องทางการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการนี้ ในการติดต่อสื่อสารแบบข้ามชั้นตอน คือข้ามจากในระดับของเกษตรกร ไปสู่ระดับของอำเภอได้โดยโดยไม่ต้องผ่านหน่วยงานในระดับท้องถิ่น
- 2) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับ องค์กรส่วนท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่าช่องทางการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการนี้ เป็นช่องทางหนึ่งที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนซึ่งมีสถานะเป็นเกษตรกร นิยมใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับองค์กรต่างในท้องถิ่น
- 3) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จากการศึกษาพบว่าผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มักจะมีสื่อสารกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านโดยผ่านการพูดคุย มากกว่าช่องทางอื่นๆ
- 4) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับ เกษตรกร จากการศึกษาพบว่าผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน และการสนทนากับกลุ่มกับชาวบ้านในชุมชน พบว่า ช่องทางหนึ่งที่ผู้สื่อข่าวจำนวน ใช้ในการสื่อ

- สารกับเกษตรกรในชุมชน ก็คือผ่านการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นช่องทางที่เหมาะสมกับสภาพสังคมในชนบท จากการพูดคุยกับชาวบ้านและศึกษาเอกสารประกอบหลายๆ ด้านทำให้พบว่า สังคมในชนบทนั้นมักนิยมสื่อสารกันผ่านทาง การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ
- 5) ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับ ภาคเอกชน จากการศึกษาพบว่าผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมีการสื่อสารกับภาคเอกชนผ่านทางช่องทางหารสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะพูดคุยกับตัวแทนขายของบริษัทเอกชนต่างๆที่ทำธุรกิจทางการเกษตร เช่นบริษัทขายปุ๋ย บริษัทขายยาปราบศัตรูพืช บริษัทขายอาหารสัตว์
 - 6) ระหว่างกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กับ หน่วยงานของรัฐในระดับอำเภอ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ร่วมกับการพูดคุยกับชาวบ้านในชุมชน ยังพบว่ากำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กับหน่วยงานของรัฐในระดับอำเภอนั้นมีการติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านช่องทาง การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการนี้ เพื่อประสานงานในการแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชน
 - 7) ระหว่างกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กับ เกษตรกร จากการศึกษา และการสนทนา และพูดคุยกับกลุ่มเกษตรกรในหลายพื้นที่ซึ่งทำการเก็บข้อมูล ทำให้ได้ข้อสังเกตว่า กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กับเกษตรกรนั้น จะมีความสนิทสนมและคุ้นเคยกันเป็นอย่างมาก จึงทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับเกษตรกรในชุมชนนั้น มักจะเป็นพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการมากกว่าการสื่อสารแบบอื่นๆ
 - 8) ระหว่างองค์กรส่วนท้องถิ่น กับ เกษตรกร จากการศึกษา และการสนทนา และการสังเกตในระหว่างที่ผู้วิจัยเข้าไปทำการเก็บข้อมูลนั้น พบว่าองค์กรส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรนั้นก็มีติดต่อกันผ่านทาง การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเช่นกัน ซึ่งโดยมากมักจะเป็นในลักษณะของการปรึกษาหารือ และปรึกษาหารือในปัญหาต่างๆ
 - 9) ระหว่างภาคเอกชน กับ เกษตรกร จากการศึกษาพูดคุยกับกลุ่มเกษตรกรในหลายๆกลุ่มอาชีพ ทำให้ได้ข้อมูลซึ่งแสดงให้เห็นว่าช่องทางที่ภาคเอกชนนิยมใช้การช่องทางติดต่อสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการนี้ทำการติดต่อ และสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับเกษตรกร เพื่อเพิ่มผลประ โยชน์ในเชิงธุรกิจของตน

• การสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน และการสังเกต ทำให้พบว่า การสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. นี้ เป็นเสมือนช่องทางฉัด ในการติดต่อสื่อสารระหว่างส่วนกลาง กับชุมชน โดยมีผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร และยังเป็นช่องทางการสื่อสารที่ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารกันได้อย่างสะดวก และรวดเร็วโดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องของระยะทาง

แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษายังพบอีกด้วยว่าในบางครั้ง ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนก็ยังมี การสื่อสารกับเกษตรกรในชุมชนในแนวนอน แบบทางเคียว โดยผ่านทางช่องทางการคิด ประภาศเอกสารและข้อมูลที่ได้รับจากระบบ B.B.S.

ช่องทางในการสื่อสาร

จากการศึกษาพบว่า ช่องทางการสื่อสาร ในกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และ เกษตรกรในชุมชนนั้น มีผู้ช่วยกันหลายทาง แตกต่างกันไปตามประเภทของหน่วยงาน ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำเสนอโดยแบ่ง เป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับหน่วยงานของรัฐ

จากการศึกษาพบว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับหน่วยงานของ รัฐนั้น จะมีการติดต่อสื่อสารกันผ่าน 3 ช่องทางหลักๆ ได้แก่

1.1 ผ่านทางเอกสารต่างๆของทางราชการต่างๆ เช่น คำสั่ง หนังสือขอความร่วมมือ เอกสารนัดหมายการประชุม ฯลฯ ซึ่งจะส่งผ่านกันมาตามลำดับชั้นของการบริหาร โดยส่ง จากส่วนกลาง มาสู่ส่วนจังหวัด ส่งต่อมาอีกอำเภอ และส่วนท้องถิ่นได้แก่ องค์กรบริหาร ส่วนตำบล สหกรณ์การเกษตร เกษตรตำบล รวมทั้งพัฒนาการตำบล ฯลฯ ซึ่งจะมีหน้าที่ใน การกระจายข้อมูลข่าวสารต่างๆไปสู่เกษตรกรในท้องที่ โดยมักจะถ่ายทอดผ่านการประชุมร่วม กัน และการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ และรายงานผลการดำเนินงานตามคำสั่งและ นโยบาย รวมทั้งสภาพของปัญหาต่างๆในท้องที่กลับสู่ส่วนกลางตามลำดับชั้นเช่นเคียวกัน ซึ่ง ในการการติดต่อสื่อสารแต่ละเรื่องนั้นจะต้องใช้ระยะเวลาานพอสมควรเนื่องจากต้องผ่าน หลายขั้นตอน

1.2 *ผ่านทางระบบ B.B.S.* จากการศึกษาพบว่า การติดต่อสื่อสารผ่านทางเครือข่ายระบบ B.B.S. นี้ เป็นเสมือนอีกหนึ่งทางเลือกให้กับผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานส่วนกลาง และส่วนจังหวัดอื่นๆ โดยไม่ต้องผ่านชั้นคอนต่าซ้ำมากมาย ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการติดต่อสื่อสารเพื่อสอบถามปัญหาและข้อมูลต่างๆลงได้มาก

1.3 *ผ่านทาง การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ* จากการศึกษาพบว่าผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่เป็นผู้นำกลุ่มเกษตรกร และผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ซึ่งทำงานทางด้านพัฒนาชุมชนนี้มานานจะสามารถใช้ความความสนิทสนมส่วนตัวทำการติดต่อสื่อสารข้ามชั้นคอนต่าได้ โดยจะสามารถไปติดต่อกับทางอำเภอได้เลย โดยไม่ต้องผ่านชั้นคอนต่าของส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำให้สามารถลดชั้นคอนต่าในการติดต่อลงไปได้

ส่วนที่ 2 ช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนกับองค์กรท้องถิ่น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารระหว่างตนเอง กับองค์กรในท้องถิ่นผ่านทางช่องทางต่างๆ 7 ช่องทาง เรียงตามลำดับของความบ่อยครั้งในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่

2.1 *ผ่านทาง การประชุมร่วมกัน* ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผู้จัดขึ้นเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งก็จะมีตัวแทนของชาวบ้านในชุมชน ได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มเกษตรกรต่างๆ ผู้สื่อข่าวชุมชนของโครงการต่างๆ สมาชิกสภาอบต. และตัวแทนขององค์กรท้องถิ่นต่างๆ เข้ามาประชุมร่วมกันที่องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และปรึกษาหารือในปัญหาต่างๆในชุมชน

2.2 *ผ่านทาง การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ* ซึ่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่นต่างๆ มักจะเข้าไปพบกับตัวแทนของชาวบ้านในชุมชนที่บ้านเพื่อพูดคุยและสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆในชุมชน และฝากข้อมูลข่าวสารให้ตัวแทนของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งผู้นำกลุ่มเกษตรกร และผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ฝ่าไปเผยแพร่ต่อให้ชาวบ้านในชุมชนอีกต่อหนึ่ง

2.3 *ผ่านทาง เอกสาร* ซึ่งมีทั้งเอกสารที่แจกในการประชุมร่วมกัน และเอกสารที่ทางองค์กรส่วนท้องถิ่นต่างๆคิดประกาศไว้ หน้าสถานที่ทำการ

2.4 **ผ่านทางโทรศัพท์** ซึ่งสามารถทำได้อย่างสะดวกสบาย เนื่องจากพื้นที่ซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลนั้น เป็นเขตพื้นที่ที่มีระบบโทรศัพท์เข้าถึงอยู่แล้ว

2.5 **ผ่านทาง การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับ** **กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน** ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างองค์กรท้องถิ่นต่างๆ กับชาวบ้านในชุมชนอยู่แล้ว

2.6 **ผ่านทางเครือข่ายวิทยุสื่อสารประจำชุมชน** ซึ่งเป็นช่องทางพิเศษที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีสถานะเป็นเจ้าของพื้นที่ขององค์กรส่วนท้องถิ่น จะใช้ในการติดต่อสื่อสารกับองค์กรท้องถิ่นอื่นๆ

2.7 **ผ่านทางเครือข่ายระบบ B.B.S.** เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีสถานะเป็นเจ้าของพื้นที่องค์กรท้องถิ่นใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับองค์กรท้องถิ่นอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีสถานะเป็นเจ้าของพื้นที่ขององค์กรส่วนท้องถิ่นดังกล่าว เป็นผู้ที่มีความชำนาญและความสนใจในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์อยู่แล้ว ประกอบกับมีเครื่องคอมพิวเตอร์ประจำอยู่ที่หน่วยงานซึ่งทำให้สามารถใช้ได้สะดวก

ส่วนที่ 3 ช่องทางในการสื่อสารระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับภาคเอกชน

จากการศึกษาทำให้พบว่า ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมีกระบวนการการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารระหว่างคน กับภาคเอกชนผ่านทางช่องทางต่างๆ ดังนี้

3.1 **ผ่านทางเครือข่ายระบบ B.B.S.** เพื่อขอข้อมูลในด้านของราคาผลผลิตทางการเกษตร

3.2 **ผ่านทาง การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ** โดยที่ภาคเอกชนต่างๆ เช่น บริษัทจำหน่ายปุ๋ย อาหารสัตว์ ยาปราบศัตรูพืช มักจะส่งตัวแทนฝ่ายขาย เข้าพบปะกับเกษตรกรและตัวแทนของเกษตรกรอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีที่จะสามารถเอื้อประโยชน์ในการเพิ่มยอดขายให้กับบริษัท

3.3 **ผ่านทางจดหมายและเอกสารต่างๆ** ซึ่งเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีสถานะเป็นเจ้าของพื้นที่องค์กรส่วนท้องถิ่นบางคนใช้ เพื่อขอความร่วมมือและความสนับสนุนในการทำกิจกรรมสาธารณะของทางองค์กร

ส่วนที่ 4

ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารระหว่างคน กับเกษตรกรในชุมชน ผ่านทางช่องทางต่างๆ 4 ช่องทาง เรียงตามลำดับความบ่อยครั้ง ได้แก่

4.1 การเผยแพร่ผ่านทางเอกสารต่างๆ ซึ่งมีทั้งเอกสารข้อมูลข่าวสารที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนได้จากเครือข่ายระบบ B.B.S. และนำออกไปปิดประกาศไว้ที่หน้าที่ทำการของหน่วยงานท้องถิ่นในกรณีของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการท้องถิ่น และที่หน้าบ้านในกรณีของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีสถานะเป็นเกษตรกรในชุมชน และเอกสารที่แจกจ่ายให้กับผู้นำของชาวบ้าน ซึ่งได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มเกษตรกร และเกษตรกรที่สนใจข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

4.2 การเผยแพร่ผ่านทางหอกระจายข่าว ก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนนิยมใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างไปยังเกษตรกรในชุมชน เนื่องจากสามารถทำได้ง่าย สะดวก ประหยัด และเป็นช่องทางที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนเชื่อมั่นว่าสามารถเข้าถึงชาวบ้านได้

4.3 การเผยแพร่ผ่านทางการประชุมกลุ่มต่างๆ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เป็นเป็นช่องทางซึ่งเป็นที่นิยมของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนเช่นกัน เนื่องจากประหยัดเวลา จากการประชุมกลุ่มแค่เพียงครั้งเดียวก็สามารถเผยแพร่ข่าวสารให้กับเกษตรกรจำนวนมาก และยังเป็นช่องทางที่ดีในการรับข้อมูลข่าวสาร และปัญหาต่างๆจากเกษตรกร เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการติดต่อกลับผ่านทางระบบเครือข่ายวงสนทนา B.B.S. อีกด้วย

4.4 การเผยแพร่ผ่านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีสถานะเป็นเกษตรกรจะเป็นผู้ที่เข้าไปพบปะกับเกษตรกรในชุมชนตามสถานที่ชุมชนต่างๆ เช่นที่วัด ที่กลุ่มเกษตรกรต่างๆ และจับกลุ่มพูดคุยพร้อมสอดแทรกเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากระบบวงสนทนา B.B.S. ให้กับเกษตรกรเหล่านั้น และสอบถามปัญหาต่างๆเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการสื่อสารกลับผ่านทางระบบวงสนทนา B.B.S.

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการสื่อสารระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับ หน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชน นั้น จะประกอบไปด้วยองค์

ประกอบหลักๆ 6 กลุ่ม โดยที่แต่ละกลุ่มจะมีทิศทาง และช่องทางในการสื่อสารแตกต่างกัน ไปตามลักษณะของความสัมพันธ์

2. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ที่มีต่อต่อ ระบบ รูปแบบ และเนื้อหาของข้อมูล ข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. นั้น และความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของตนเอง ที่มีต่อชุมชน

ผลการวิจัยในส่วนของความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนนี้ สามารถนำเสนอได้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 2.1 ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีต่อ ระบบ รูปแบบ และ เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S.

ตอนที่ 2.2 ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีต่อบทบาทของตนเองที่มี ต่อชุมชน

ตอนที่ 2.1 ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ ระบบ รูปแบบ และเนื้อหาของ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S.

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่าความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีต่อระบบ รูปแบบ และเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. นั้นมีทั้งในด้าน บวกและด้านลบ โดยสามารถแบ่งเป็นประเด็นหลักๆ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบวงสนทนา B.B.S.
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของการสื่อสารผ่านวงสนทนา B.B.S.
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร ที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S.

1. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน เกี่ยวกับระบบวงสนทนา B.B.S. ซึ่งจากการศึกษา พบว่ามีทั้งในด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ

ด้านบวก มี 4 ประการได้แก่

1. สะดวก

ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมีความคิดเห็นว่า การสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S.นี้ สามารถ ช่วยให้การติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะในเรื่องของการติดต่อเพื่อสอบถามและขอข้อมูล และ ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ เป็นไปด้วยความสะดวกมากขึ้น เนื่องจาก

1.1 ไม่ต้องเดินทาง เข้ามาในอำเภอ หรือ จังหวัดเพื่อสอบถามข้อมูลต่างๆ โดยสามารถสอบถามผ่านทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีอยู่ในชุมชนของตนเอง

1.2 สามารถติดต่อสอบถามได้ตลอดเวลา เนื่องจาก ศูนย์กลางของเครือข่ายที่อยู่ในกรุงเทพมหานครนั้น จะเปิดอยู่ตลอดเวลา ทำให้สมาชิกสามารถรับ - ส่ง ข้อมูลกันได้ตลอดเวลา

1.3 ไม่ต้องผ่านขั้นตอนต่างๆมากมายเหมือนการติดต่อแบบดั้งเดิม ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มีความคิดเห็นว่าการติดต่อสื่อสารผ่านระบบ B.B.S. นี้ดีกว่าการสื่อสารแบบดั้งเดิมที่จะต้องติดต่อสื่อสารผ่านทางเอกสารตามลำดับขั้นของการบริหาร เพราะสะดวกและสามารถช่วยลดความล่าช้าในการสื่อสารอันเกิดจากขั้นตอนที่ซับซ้อน และยังเป็นเสมือนอีกหนึ่งทางเลือกในการสื่อสารอีกด้วย

2. ประหยัด

ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มีความคิดเห็นว่าการสื่อสารผ่านระบบ B.B.S. นี้มีข้อดีตรงที่ช่วยให้ประหยัด เนื่องจากช่วยให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในด้านการเดินทาง เพื่อเข้ามาในอำเภอหรือจังหวัด เพื่อสอบถามข้อมูลต่างๆ

3. ทันสมัย

ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนบางคน จะมีความรู้ลึกในด้านบวกเป็นอย่างมากต่อระบบการสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. เนื่องจากเป็นการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งถือเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของความเจริญ และความทันสมัย เป็นหน้าเป็นตาของชุมชน

4. ให้ประโยชน์

ส่วนใหญ่แล้วผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่เป็นแหล่งข้อมูล จะมีความเห็นว่า ระบบวงสนทนา B.B.S. นี้เป็นระบบที่ดีและมีประโยชน์ในหลายๆด้าน เช่น

4.1 ประโยชน์ด้านข้อมูล จากการศึกษาพบว่าผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน จะมีความเห็นว่าระบบเครือข่ายวงสนทนา B.B.S. นี้ จะมีประโยชน์มากที่สุดในด้านของการสอบถามข้อมูลข่าวสารต่างๆ เช่น ข้อมูลด้านราคาผลผลิตทางการเกษตร ข้อมูลเรื่องวิธีป้องกันและรักษาโรคระบาดของพืชและสัตว์

4.2 ประโยชน์ด้านการรับรู้เรื่องราวและปัญหาของจังหวัดอื่นๆ เนื่องจากระบบวงสนทนา B.B.S. นี้ จะมีเครือข่ายที่เชื่อมโยงไปยังจังหวัดต่างๆ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ดำเนินงาน ซึ่งในช่วงแรกนี้ จะมีทั้งหมด 6 จังหวัดด้วยกัน ได้แก่ ราชบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา และนครปฐม ซึ่งทำให้สามารถติดต่อสื่อสารเพื่อสอบถามข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันได้ และจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มีความเห็นว่าการสื่อสารผ่านระบบ B.B.S. นี้ทำให้สามารถรับรู้เรื่องราวและปัญหาของจังหวัดอื่น และสามารถนำมาเป็นประโยชน์ต่อชุมชนของตนเอง

4.3 ประโยชน์ต่อตนเอง ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนบางคน ยังมีความคิดเห็นว่าการติดต่อสื่อสารผ่านทางระบบวงสนทนา B.B.S. นั้นดีและมีประโยชน์ เนื่องจากสามารถนำข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ มาทดลองปฏิบัติ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว

4.4 ประโยชน์ด้านการให้ความรู้ ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนหลายคนยัง มีความรู้ดีเรื่องการสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. นี้ ก็เนื่องจากเป็นระบบที่ช่วยทำให้ผู้ที่ใช้งานนั้น มีความรู้มากขึ้น โดยไม่ต้องเสียเวลาไปค้นหา

4.5 ประโยชน์ในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการสื่อสาร กล่าวคือผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนทุกคนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการสื่อสาร โดยการติดตามข่าวสารและความรู้ใหม่ๆต่างๆ ผ่านทางระบบวงสนทนา B.B.S. และยังสามารถนำความรู้ดังกล่าว ไปถ่ายทอดต่อให้กับเกษตรกรในชุมชนของตนได้อีกด้วย

อันดับ 4 ประการ ได้แก่

1. เสียใจ และ ใช้งานยาก

กล่าวคือผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ให้มีความคิดเห็นว่า การติดต่อสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. นั้นมักจะมีปัญหาในเรื่องของการใช้งาน ซึ่งค่อนข้างจะซับซ้อน ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้งานเองได้ จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความชำนาญในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นผู้ดำเนินการติดต่อให้ ซึ่งทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างที่ใจต้องการ และนอกจากนั้นระบบมักจะเสียบ่อย และเมื่อเสียบแล้วการแก้ไขทำไม่ได้ด้วยตนเอง จะต้องติดต่อให้ผู้ดำเนินการติดตั้งมาแก้ไขให้ ซึ่งมีความยุ่งยากและต้องใช้เวลา ทำให้ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนเกิดความไม่มั่นใจในการใช้งาน

2. ติดต่อดำบาก

เป็นอีกหนึ่งความคิดเห็นทางด้านลบที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มีต่อการติดต่อสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S.

3. เครือข่ายไม่สมบูรณ์

ความไม่สมบูรณ์ของเครือข่ายนี้เป็นปัญหาสำคัญ ที่ทำให้ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนหลายคน เกิดความเบื่อหน่ายในการติดต่อสื่อสารผ่านระบบ เนื่องจากการติดต่อไม่ได้ผลดังที่ได้ตั้งความหวังไว้

2. มีความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ที่มีต่อรูปแบบของการติดต่อสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมีความคิดเห็นทั้งทางด้านบวก และด้านลบ ดังนี้

ด้านบวก มี 1 ประการ ได้แก่

ดูง่ายดี

เป็นความคิดเห็นในด้านบวกที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มีต่อการติดต่อสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. ทั้งนี้เนื่องจาก

1. มีการแบ่งหัวข้อเป็นส่วนๆ อย่างชัดเจน ทำให้เลือกดูได้ง่ายตามความสนใจ จากการศึกษาพบว่า ลักษณะของการจัดรูปแบบในด้านการติดต่อสื่อสารให้เป็นในลักษณะของกระดานข่าว ที่มีการแบ่งแยกประเภทของข่าวสารเป็นคอลัมภ์ต่างๆ ตามประเภทของเนื้อหา ทำให้ผู้ส่ง และผู้รับ สามารถเลือกหัวข้อในการส่งและรับข่าวสารที่ตนเองสนใจได้อย่างง่ายดาย และไม่สับสน

2. อยากรู้อะไรก็ได้ เนื่องจากลักษณะของรูปแบบที่เป็นจดหมายข่าวอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถเรียกมาดูได้ตลอดเวลาที่ต้องการ และเก็บไว้ได้สะดวกโดยไม่ต้องมานั่งใช้เวลาและยุ่งยากในการเก็บในลักษณะของเอกสาร

ด้านลบ มี 1 ประการเช่นกัน ได้แก่

ไม่มีภาพประกอบ

เนื่องจากการติดต่อสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. นี้เป็นระบบที่เน้นหนักไปในด้านการสื่อสารด้วยตัวอักษร มากกว่ารูปภาพ ดังนั้นรูปแบบของการสื่อสารผ่านระบบจึงมักเต็มไปด้วยเนื้อหาที่เป็นตัวอักษรล้วนๆ ที่บางครั้งก็ดูไม่น่าสนใจนัก ทำให้ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มีความคิดเห็นว่ารูปแบบของการสื่อสารผ่านระบบ B.B.S. นี้ยังไม่ค่อยถูกใจนัก

3. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ที่มีต่อเนื้อหาข้อมูลที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. ซึ่งจากการศึกษายังพบว่ามักจะเป็นความคิดเห็นในด้านลบ มากกว่าความคิดเห็นในด้านบวก คือ

ด้านลบ มีอยู่ 1 ประการ ได้แก่

เนื้อหาที่หลากหลาย

เนื่องจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านทางระบบวงสนทนา B.B.S. นั้น ทุกคนมีสิทธิเป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับ ดังนั้นข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบ จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่มาจากหลากหลายแหล่งด้วยกัน ทำให้มีเนื้อหาสาระที่มีความหลากหลาย สามารถเลือกอ่านได้ตามประเด็นของความสนใจไม่ว่าจะเป็นความสนใจของตัวผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนเอง หรือ เป็นเรื่องที่กำลังอยู่ในความสนใจของชุมชน

ด้านลบ มี 4 ประการ ได้แก่

1. เนื้อหาด้าหลัง ไม่ทันต่อเหตุการณ์

ข้อมูลที่้าหลัง และไม่ตรงกับสภาพราคาจริงในท้องตลาด เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ผู้สื่อข่าวเกิดความไม่มั่นใจในข้อมูลที่ได้รับ และไม่กล้าที่จะเผยแพร่ข้อมูลที่ได้รับนั้นออกไป หรือในบางครั้งการสอบถามปัญหาต่างๆที่ชุมชนกำลังประสบอยู่ เช่นปัญหาในเรื่องของโรคระบาดของพืชและสัตว์ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับข้อมูลกลับอย่างรวดเร็วเพื่อช่วยเกษตรกรในการควบคุมสถานการณ์ แต่กลับปรากฏว่า ข้อมูลที่ได้รับกลับผ่านทางระบบนั้น มาถึงช้ากว่าการที่เกษตรกรได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง หรือ ไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากทางอื่น ไปเร็วหรืออช้าเป็นต้น

2. ศัพท์หูเกินไป

คืออีกหนึ่งความคิดเห็นที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มีให้ค่อนเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกของเครือข่ายอื่นๆที่เป็นนักวิชาการ ที่มักจะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะการตอบปัญหาต่างๆที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนถามผ่านระบบเข้ามานั้น จึงมักจะใช้คำศัพท์ หรือใช้วิธีการอธิบาย แบบที่ใช้กับนักวิชาการด้วยกัน ซึ่งจะเป็นปัญหาอย่างมากกับผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ที่ต้องคอยมาแปลคำศัพท์ทางวิชาการเหล่านั้น ให้เป็นภาษาที่ชาวบ้านธรรมดาสามารถทำความเข้าใจได้ และจึงค่อยถ่ายทอออกไป ซึ่งในบางครั้งก็อาจทำให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการสื่อสารได้

3. เนื้อหาไม่ค่อยมีสาระ

ทั้งนี้เนื่องจากผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนส่วนใหญ่ จะไม่ค่อยให้ความสนใจในการส่งข้อมูลข่าวสารผ่านระบบ มักจะทำหน้าที่เป็นแค่เพียงผู้รับข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่คาดว่าจะควรมีมาก ก็กลับไม่ค่อยมี เครือข่ายก็จะน่าเบื่อและไม่คิดค้นเท่าที่ควร ดังนั้นทางผู้ที่รับผิดชอบการดำเนินโครงการจึงต้องมีการกระตุ้นให้เกิดการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่าย ด้วยการสมมุติสถานการณ์ การสอบถามข่าวคราว และการคุยการแฉว ดังนั้นการติดต่อผ่านระบบกลายเป็นการติดต่อสื่อสารเพื่อคุยเล่น แฉวกันไปมากกว่าการส่งข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ทำให้ดูว่าเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านทางระบบวงสนทนา B.B.S. นี้ดูไม่มีเนื้อหาสาระ

4. เนื้อหาไม่ตรงใจ

จากการศึกษาพบว่าผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มีความเห็นว่าเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. ยังไม่ค่อยตรงกับความต้องการทั้งของตัวเอง และของเกษตรกรในชุมชน กล่าวคือเนื้อหาที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมองว่าน่าจะมีประโยชน์ และเป็นที่ต้องการของเกษตรกรในชุมชน ได้แก่

4.1 เนื้อหาทางด้านการตลาด ได้แก่ เนื้อหาประเภท ราคาของผลผลิตทางการเกษตร และแหล่งขาย

4.2 เนื้อหาที่เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าจากนักวิชาการ ซึ่งผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมองว่า น่าจะสามารถช่วยลดโอกาสเสี่ยงในการลงทุนของเกษตรกรลงได้บ้าง

สรุปได้ว่า ตามความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนนั้น ระบบ รูปแบบ และ เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. นั้นจะมีทั้ง ข้อดี และข้อเสีย ซึ่ง หากได้รับการแก้ไขปรับปรุง ก็อาจช่วยให้การติดต่อสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ตอนที่ 2.2 ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อบทบาทของตนเองที่มีต่อชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนซึ่งเป็นแหล่งข้อมูล จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของคนที่มีต่อชุมชนต่างๆกันไป โดยสามารถสรุปได้เป็น 3 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. บทบาทของการเป็นผู้ช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชน ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนจะมีความคิดเห็นว่าการทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนนั้น จะเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และชุมชนของคนนั้นได้รับการพัฒนาที่มากขึ้น จึงทำให้รู้สึกมีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่

2. บทบาทของการเป็นที่พึ่งของชาวบ้าน ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนบางคน จะมีความรู้สึกประทับใจเป็นพิเศษ ในด้านของการเป็นที่พึ่งพิงให้กับชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้นำของชาวบ้าน อันได้แก่ กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านนั้น ไม่สามารถเป็นที่พึ่งพิงให้กับชาวบ้านในชุมชนของคนได้

3. บทบาทของการเป็นตัวแทนของชาวบ้านในฐานะที่ได้ไปอบรมมา กล่าวคือผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน จะมีความคิดเห็นว่าในเมื่อได้ไปอบรมการเป็นผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมาแล้วตนเองก็จะต้องรับผิดชอบโดยการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านคนอื่นในชุมชนของคน

ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน เกี่ยวกับบทบาทของคนที่มีต่อชุมชนนี้ จะส่งผลกระทบต่อความเต็มใจและความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ ผู้สื่อข่าวที่มีความคิดเห็นว่าคุณเองมีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือเกษตรกรคนอื่นในชุมชน จะมีความเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยังมีความคาดหวังในผลตอบแทนบ้าง ขณะที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่ความคิดเห็นว่านอกเหนือไปจากบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือแล้วนั้น คนเองยังมีบทบาทในการเป็นที่พึ่งของเกษตรกรในชุมชนอีกด้วย จะมีความเต็มใจและตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่แม้จะไม่มีผล

ตอบแทนใดๆ ส่วนผู้สื่อข่าวที่มีความคิดเห็นว่าตนเองนั้นมีบทบาทเพียงแค่ปฏิบัติตามหน้าที่ของการที่ได้ไปอบรมมาเท่านั้น จะปฏิบัติหน้าที่เช่นกันแต่ไม่เต็มใจนักเนื่องจากอาจมีความต้องการในเรื่องของผลตอบแทนที่ควรได้รับจากการปฏิบัติงาน

กล่าวโดยสรุปก็คือ ปัจจัยในด้านของความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนเกี่ยวกับบทบาทของคนที่มีต่อชุมชนนั้น อาจมีผลต่อความตั้งใจ และความเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษา 2 ประการ กล่าวคือ ศึกษาถึงกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรระหว่างผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชน และศึกษาความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ที่มีต่อระบบ รูปแบบ เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านทางระบบสารสนเทศนา B.B.S. และบทบาทของคนต่อชุมชน

ผลการวิจัยที่ได้ค้นพบมีประเด็นต่างๆหลายประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดและทฤษฎีทางการสื่อสารดังต่อไปนี้

กระบวนการสื่อสารของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน

ในกระบวนการสื่อสารของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ทิศทางของการสื่อสาร และช่องทางที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารนั้น จากการวิจัยพบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยกรอบแนวคิด รวมทั้งมีงานวิจัยที่ใกล้เคียงซึ่งสามารถนำมาช่วยอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

ทิศทางในการสื่อสาร

จากการศึกษาพบว่า ทิศทางในการสื่อสารของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน กับ หน่วยงานต่างๆทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชนนั้น มักจะเป็นการสื่อสารในทิศทางแนวนอน (Horizontal) ในลักษณะของการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) ซึ่งเน้นความเสมอภาค และสิทธิที่เท่าเทียมกันในทางการสื่อสาร ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีการสับบทบาทกันเป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร มากกว่ามุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้และความคิดทางเดียว (One-way Communication) ทั้งจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง (Top-Down) หรือสื่อสารจากล่างสู่บน (Bottom-up) ทั้งที่เคอกระทำกันมาในลักษณะของการถ่ายทอดข่าวสารในแนวตั้ง (Vertical)

ซึ่งผลการศึกษาจะสอดคล้องกับมุมมองของนักวิชาการ ในด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เช่น Rogers (1986) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “แนวโน้มของการสื่อสารเพื่อพัฒนานั้น ได้เปลี่ยนแปลงจาก การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารแบบทางเดียว เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร” และ กาญจนา แก้วเทพ ซึ่งกล่าวไว้ว่า “การสื่อสารเพื่อการพัฒนาโดยแท้จริงควรจะเป็นการสื่อสารที่มีลักษณะที่บ่งบอกถึงความเสมอภาคเคารพในศักดิ์ศรีของกันและกัน สร้างความเข้าใจร่วมกัน แลกเปลี่ยนอย่างเท่าเทียมกัน และรู้จักใจเขาใจเรา การสื่อสารแบบสองทางจะเปิดโอกาสให้ผู้รับและผู้ส่งสารได้สลับบทบาทกันเป็นผู้พูดบ้างและผู้ฟังบ้าง มิใช่เป็นแต่เพียงผู้ฟังหรือผู้พูดแต่เพียงอย่างเดียว (กาญจนา แก้วเทพ, 2539. น. 175-177)

ช่องทางการสื่อสาร

จากการศึกษาพบว่า ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร กับ หน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชน ผ่านทางช่องทางหลักๆ 4 ช่องทางกล่าวคือ

1. ผ่านทางเอกสาร
2. ผ่านทางการประชุมร่วมกัน
3. ผ่านทางการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ
4. ผ่านทางเครือข่ายวงสนทนา B.B.S.

โดยที่ผลการศึกษายังพบว่า ช่องทางหลักในการติดต่อสื่อสารสารที่ผู้สื่อข่าวเกษตรใช้มากที่สุดโดยเฉพาะในด้านของการรับข้อมูลข่าวสาร ก็คือช่องทางการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจากเป็นช่องทางเดียวที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับทุกๆกลุ่มในกระบวนการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และเกษตรกรในชุมชน และนอกจากนั้น ช่องทางการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการนี้ก็ยังคงเป็นช่องทางที่มีความเหมาะสมกับสภาพของสังคมในชนบท ที่แต่ละชุมชนมักจะมีรูปแบบ และช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่เป็นลักษณะเฉพาะของคนตามลักษณะของชุมชน และสมาชิกในชุมชน ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน และพูดคุยกับชาวบ้านในชุมชน ทำให้พบว่าในชุมชนที่ผู้วิจัยเข้าไปทำการเก็บข้อมูลนั้น ชาวบ้านมักนิยมสื่อสารกัน

ผ่านทางารพูดคุยมากกว่าผ่านทางช่องทางที่เป็นทางการอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสนิทสนมคุ้นเคยและความผูกพันที่แน่นแฟ้นในหมู่สมาชิกของชุมชน ตามลักษณะของสังคมชนบท หรืออาจเกิดจากลักษณะของสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมที่เน้นความเรียบง่ายและเป็นกันเอง จึงทำให้ช่องทางในการสื่อสารที่ชาวบ้านในชุมชนคุ้นเคยและมักเลือกใช้ก็คือช่องทางในการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ

แต่อย่างไรก็ตาม ในการสื่อสารผ่านช่องทางแบบไม่เป็นทางการนี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นช่องทางในการสื่อสารที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตในชนบท แต่โอกาสที่ข้อมูลข่าวสารจะบิดเบือนไปหรือตกหล่นสูญหายไปนั้นมีมาก ซึ่งปรากฏเห็นเด่นชัดในสังคมไทย ซึ่งเป็นบ่อเกิดของข่าวลือต่างๆ และนอกจากนั้นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการนี้ยังอาจทำให้ระบบในการรับข้อมูลข่าวสารยังขาดความเป็นระบบ กล่าวคือความไม่เป็นทางการนั้นจะเหมาะสมเฉพาะในบางกรณีหรือบางโอกาสเท่านั้น

ซึ่งผลการวิจัยในส่วนนี้มีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Relationship Theory) ของ เดอ เฟลอร์ (De Fleur) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการในสังคม (ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ) จะมีบทบาทต่อการตัดสินใจว่าจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆหรือไม่ โดยเฉพาะสังคมในชนบทซึ่งเป็นสังคมที่ครอบครัวของบุคคลแต่ละคนมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนบ้านอย่างแน่นแฟ้น เมื่อมีความคิดใหม่ๆจากภายนอก การตัดสินใจของเพื่อนบ้านก็เกี่ยวกับความคิดนั้น จะมีความสำคัญต่อการตัดสินใจของบุคคลว่าควรจะยอมรับความคิดเหล่านั้นหรือไม่ (ธิดาฉาว ภักดี, 2525. น. 16)

ส่วนช่องทางที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มักใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังเกษตรกรในชุมชนนั้น กล่าวโดยเป็นช่องทางที่เป็นเอกสาร ไม่ว่าจะเป็นตีพิมพ์ประกาศข้อมูลข่าวสาร หรือการนำข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ไปถ่ายเอกสารและนำมาแจกจ่ายให้กับเกษตรกร และผู้นำเกษตรกรเป็นต้น ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางช่องทางที่เป็นเอกสารดังกล่าว จะมีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way communication) ที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ซึ่งเน้นให้ผู้สื่อข่าวต้องทำหน้าที่เป็นทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริม (Change Agent) ที่คอยรับข้อมูลและข่าวสารเพื่อการพัฒนาทางการเกษตรมาจากรัฐบาล หรือหน่วยงานในการพัฒนาอื่นๆ และนำไปเผยแพร่ต่อให้แก่เกษตรกรในชุมชน และในขณะเดียวกันก็ยังคงทำหน้าที่เป็นตัวแทน

ของเกษตรกรในชุมชน ในการสื่อสารความคิดและความต้องการของเกษตรกรในชุมชนกับออกไปให้รัฐบาล และหน่วยงานเพื่อการพัฒนาอื่นๆได้รับทราบเพื่อปรับปรุงรูปแบบของการพัฒนาให้ตรงต่อความต้องการของเกษตรกรในชุมชนอย่างแท้จริง

ผลการวิจัยในเรื่องช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชน ที่พบว่ามักนิยมใช้การถ่ายทอดผ่านทางเอกสารมากที่สุดนั้น นอกจากจะมีความไม่สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชนแล้ว ก็ยังไม่สอดคล้องกับลักษณะและช่องทางในการติดต่อสื่อสารของเกษตรกรในชุมชน

งานวิจัยหลายชิ้นได้สนับสนุนความคิดเรื่องช่องทางในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ งานวิจัยของ โรเจอร์ส และสเวนนิ่ง (Everette M. Rogers with Lynne Svenning, 1969: p.130) ที่ได้ศึกษากันเกี่ยวกับสื่อระหว่างบุคคลในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การสนทนา ระหว่างเพื่อนบ้าน และเพื่อนๆ เป็นช่องทางที่สำคัญสำหรับการให้ความรู้และการจูงใจ และงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ สุวรรณสินธุ์ ซึ่งได้ศึกษาในเรื่องของสื่อที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้แผนใหม่ทางการเกษตรเพื่อประกอบอาชีพของเกษตรกร อําเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าสื่อบุคคล เป็นสื่อที่ดีที่สุดเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรไปสู่เกษตรกร ในความคิดของเกษตรกรได้รายงานว่ เกษตรกรเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากสื่อต่อไปนี้ จากสื่อบุคคลร้อยละ 45.83 ของจริงร้อยละ 35.83 และเอกสารเผยแพร่ร้อยละ 12.50 และเกษตรกรยังได้รายงานอีกด้วยว่า ในการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตรกรรมนั้น ควรให้เจ้าหน้าที่ใช้สื่อมากกว่าหนึ่งชนิด นอกจากนั้นจากการพูดคุย และสนทนากลุ่มกับชาวบ้านในชุมชนซึ่งเป็นสถานที่ในการเก็บข้อมูล ยังทำให้พบว่าชาวบ้านมักนิยมสื่อสารกันผ่านทาง การพูดคุยความที่ได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งการที่ผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชนมักเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางที่ไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน และไม่สอดคล้องกับช่องทางในการสื่อสารของชุมชนดังกล่าว อาจส่งผลให้การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารนั้น ไปไม่ถึงเกษตรกรในชุมชน

อย่างไรก็ตามการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางช่องทางที่เป็นเอกสารนี้ ก็มีข้อดีเช่นกัน กล่าวคือ การสื่อสารผ่านทางเอกสารนี้จะทำให้สามารถเก็บข่าวสารข้อมูลนั้นๆไว้เป็นถาวรลักษณะอักษร ซึ่งสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิง หรือหากต้องการนำกลับมาอ่านเวลาใดก็สามารถทำได้โดยสะดวก และนอกจากนี้ก็อาจเป็นช่องทางที่สะดวกสำหรับผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชนที่อาจไม่มีเวลาในการออกไปพูดคุยกับชาวบ้านด้วยตนเอง เนื่องจากต้องทำงานประจำอื่นๆอีกด้วย ดังนั้นการตีพิมพ์ประกาศเพียงครั้งเดียวก็อาจสื่อสารไปสู่เกษตรกรได้จำนวนมาก แต่

อาจต้องมีการอบรมผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ในด้านของเทคนิคการถ่ายข้อมูลข่าวสารผ่านทาง เอกสารให้สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้รับสารเป็นต้น

บทบาทของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน

ในการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในเรื่องบทบาทของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน เข้ากับกรอบ แนวทฤษฎีทางด้านการสื่อสารนั้น ผลการวิจัยในส่วนนี้อาจอธิบายได้ว่า ผู้สื่อข่าวเกษตร ชุมชนนั้นมีพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับ บทบาทและหน้าที่ของผู้กรอง สาร (Gatekeeper) ในทฤษฎีการสื่อสารแบบสองขั้นตอน (Two-step Flow of Communication Theory) โดยที่สามารถแบ่งการหลั่งไหลของข่าวสาร (Flow of Information) ออกเป็น 2 ขั้นตอนกล่าวคือ ขั้นแรกเป็นการหลั่งไหลของข่าวสารจากหน่วยงานต่างๆภายนอกชุมชน ผ่านทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ระบบวงสนทนา B.B.S. นี้ ไปยังผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน และในขั้นที่สองจะเป็นการถ่ายทอดข่าวสารต่อจากผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ไปสู่เกษตรกรในชุมชน โดยที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้กรองสาร (Gatekeeper) ของการสื่อสารแบบสองขั้นตอนนั้น จะมีบทบาทในการคัดกรอง คัดเลือก และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ตนเองคิดว่าดี และเหมาะสม ให้กับเกษตรกรในชุมชน ผ่านทางเครือข่ายการสื่อสารในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเอกสาร หอกระจายข่าว หรือการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ แต่ทั้งนี้ผลเสียจากการสื่อสารผ่านผู้กรองสารก็มีเช่นกัน กล่าวคือหากผู้กรองสารทำการกรองสารมากเกินไป ข้อมูลข่าวสารก็อาจขาดหายช หรือบิดเบือนไปได้เช่นกัน

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ D. M. White (1950 : p.383-390) ซึ่งได้ศึกษาถึงบทบาทของบรรณาธิการข่าวโทรเลข ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของอเมริกันฉบับหนึ่ง ซึ่งบรรณาธิการมีกิจกรรมในการคัดสรรใจคัดเลือกข่าว เพื่อตีพิมพ์ลงหนังสือพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่า จากคั่นคอมแห่งข่าว คือ สำนักข่าวโทรเลขนั้น จะมีข่าวสารมากมายส่งมาซึ่งสำนักงานหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ บรรณาธิการข่าวจะทำหน้าที่ผู้กรองสารโดยการคัดเลือกข่าวสารบางข่าวทิ้งไป และคัดเลือกบางข่าวเพื่อตีพิมพ์ หรือออกอากาศ โดยมีการคัดแต่งให้เหมาะสมกับเวลา เนื้อหา หรือลักษณะของสื่อ เพื่อส่งไปยังผู้รับสารต่อไป

นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิกา อินทรลักษณ์ ซึ่งศึกษาในเรื่อง ผลกระทบของการสื่อสารระหว่างบุคคลในการเผยแพร่ความรู้ด้านการวางแผนครอบครัว ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารจากแหล่งสารประเภทสื่อสารมวลชนอาจไม่ผ่านไปยังผู้รับสารโดยตรง แต่จะผ่านโฮงโฮแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมอีกชั้นหนึ่ง และโฮงโฮแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนี้มีได้ทำหน้าที่ในการส่งผ่านข่าวสารอย่างเฉียว แต่จะมีฉากของการกั้นกรอง กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะกั้นกรองและแปรเปลี่ยนข่าวสารที่ส่งผ่านไปบ้าง

ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน

ผลการวิจัยในเรื่องความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนนั้น ก็เป็นประเด็นหนึ่งซึ่งมีความน่าสนใจกล่าวคือ จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน โดยเฉพาะความคิดเห็นที่เกี่ยวกับเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านทางระบบวงสนทนา B.B.S. และความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ติดต่อชุมชน อาจมีผลต่อการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่อไปยังเกษตรกรในชุมชน

กล่าวคือผลการวิจัยพบว่า ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มักจะกั้นกรองและคัดเลือก และถ่ายทอดเฉพาะข่าวที่ตนเองคิดว่าดี มีประโยชน์ และมีความเหมาะสม ให้กับเกษตรกรในชุมชน ด้วยการวินิจฉัยของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนเอง โดยขาดการสอบถามความคิดเห็นจากเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ใช้ข้อมูลโดยตรง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนคิดว่าดี และน่าจะเป็นที่ต้องการของเกษตรกรในชุมชน มักจะได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาทางด้านการตลาด และการผลิต

ซึ่งผลการวิจัยในส่วนนี้จะมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของ John R. Bitter (1985 : p. 377-380) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสารของผู้กรองสาร ได้แก่

- ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
- ข้อจำกัดทางกฎหมาย
- ปัจจัยทางด้านจรรยาบรรณ
- ปัจจัยทางการแข่งขัน

- ปัจจัยด้านคุณค่าของข่าวสาร และเนื้อที่หรือเวลาในการนำเสนอข่าวสาร
- ปัจจัยด้านความดึงดูดใจของเนื้อหาหรือรูปแบบของสาร
- ปัจจัยด้านปฏิกริยาตอบสนองจากผู้รับสาร

จากการศึกษาข้างต้นช่วยว่า ความตระหนักของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนถึงบทบาทของตนเองในฐานะตัวแทนของชุมชนตามแนวคิดของการกระจายอำนาจทางการสื่อสาร (Decentralization of Communication) ก็อาจมีผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือผู้สื่อข่าวที่มีความคิดเห็นว่าคุณค่าของตนเองนั้นสามารถเป็นที่พึ่ง และให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรคนอื่นๆ ในชุมชนได้นั้น มักจะมีความภูมิใจ และเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน มากกว่าผู้ที่มีความคิดว่าตนเองไม่ได้มีบทบาทอะไรมากนักในชุมชน

นอกจากนั้น การคัดเลือกผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมก็อาจส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของชุมชนเช่นกัน กล่าวคือ ตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของโครงการนั้น ได้กำหนดไว้ว่า ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนควรเป็นผู้มีความสามารถในการใช้ระบบวงสนทนาเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการประสานงานกับเกษตรกรในชุมชนและกับแหล่งข้อมูลการเกษตรจากภายนอกชุมชน และมีความสามารถในการถ่ายทอด

ในช่วงแรกๆของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ “อินทราเน็ตเพื่อเกษตรกร” นั้น ได้มีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนนั้น ควรจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์การคัดเลือกผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน

- 1.1 เป็นบุคคลในพื้นที่ที่สนใจในด้านการเกษตร และพร้อมที่จะถ่ายทอดข้อมูลแก่เพื่อนบ้านในชุมชน
- 1.2 เป็นบุคคลที่ชุมชนให้การยอมรับในเรื่องการเกษตร และเป็นคนของชุมชน
- 1.3 มีความสนใจในเรื่องของคอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร

2. วิธีการคัดเลือกผู้สื่อข่าวเพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการคัดเลือกผู้สื่อข่าวที่มีคุณสมบัติดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทางโครงการ “อินทรรณตเพื่อเกษตรกร” จึงมีวิธีการคัดเลือกบุคคลที่จะมาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชน คือ

ในช่วงแรกของการดำเนินงาน

ทางโครงการฯ ได้ส่งเจ้าหน้าที่และนักวิจัยของโครงการฯ ออกไปทำการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการที่เรียกว่า สังคมมิติ กล่าวคือ เป็นวิธีการสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้านในแต่ละชุมชนที่เป็นเขตพื้นที่เป้าหมายว่า ใครคือคนที่ชาวบ้านในชุมชนคิดว่าจะสามารถขอคำปรึกษาได้ในด้านการเกษตร และเมื่อได้ตัวบุคคลที่ชาวบ้านแนะนำมาแล้วนั้น จึงนำบุคคลดังกล่าวมาเข้ารับการอบรมกับทางโครงการ ซึ่งได้มีการจัดขึ้นเป็นระยะๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด โดยความร่วมมือของสถาบันราชภัฏประจำจังหวัดต่างๆ ซึ่งเข้าร่วมกับทางโครงการ ในฐานะของสมาชิกเครือข่ายที่เป็นโฮสต์ใหญ่ประจำจังหวัดอีกด้วย ซึ่งในกรณีที่ผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชนเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานก็ขอความช่วยเหลือ ผู้สื่อข่าวสามารถติดต่อขอคำแนะนำและความช่วยเหลือได้ที่โฮสต์ใหญ่ประจำจังหวัดดังกล่าว

การดำเนินงานในปัจจุบัน

หลังจากที่ทางโครงการ “อินทรรณตเพื่อเกษตรกร” ได้เริ่มดำเนินการเปิดเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเกษตรมาตั้งแต่ ปลายปีพ.ศ. 2539 นั้น ได้ประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย อาทิเช่น

- ไม่สามารถคัดเลือกผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชนที่มีคุณสมบัติดังที่ตั้งเกณฑ์ไว้
- ผู้สื่อข่าวฯ ที่ได้คัดเลือกและผ่านการอบรมไปแล้ว ไม่ปฏิบัติหน้าที่เนื่องจาก ไม่มีเวลา และไม่มีค่าจ้างตอบแทน

-ผู้สื่อข่าวฯ ที่ได้ผ่านการอบรมไปแล้ว ไม่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากไม่สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเองได้ จำเป็นต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่ของทางองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งจะเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือในการรับและส่งข่าว หากเจ้าหน้าที่ไม่ว่างหรือไม่เต็มใจทำงาน รวมทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มักจะมีอยู่เพียงเครื่องเดียว นั้นไม่ว่าง เนื่องจากต้อง

ใช้งานของทางราชการทั้งงานของตัวเอง และของตำบลใกล้เคียงที่ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง ผู้สื่อข่าวก็จะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ทำให้ผู้สื่อข่าวเกิดความเบื่อหน่าย และไม่อยากปฏิบัติหน้าที่

ดังนั้นในช่วงหลังๆของการดำเนินโครงการฯ เกณฑ์และวิธีการคัดเลือกผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงไป คือทางโครงการฯได้ทำการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และหน่วยงานทางการเกษตรอื่นๆ เช่น สหกรณ์การเกษตร ให้เป็นผู้ดำเนินการคัดเลือกผู้สื่อข่าวฯในเขตชุมชนของคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และส่งตัวมาเข้าอบรมตามที่ทางโครงการฯจัดขึ้น แต่ในความเป็นจริงปรากฏว่า ทางหน่วยงานดังกล่าวมักไม่ให้ความร่วมมือในการคัดเลือกผู้สื่อข่าวที่มีคุณสมบัติเหมาะสมอย่างแท้จริง แต่กลับส่งเจ้าหน้าที่ของทางหน่วยงานมาเข้าอบรมเพียงเอง ทั้งๆที่ส่วนใหญ่แล้วเจ้าหน้าที่ของทางหน่วยงานดังกล่าวไม่ได้มีความรู้และความสนใจทางด้านการเกษตร แต่เป็นเจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์บ้าง เจ้าหน้าที่บัญชีบ้าง ที่มีความสามารถและความสนใจในด้านการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และมีเวลาว่างในช่วงที่จะต้องไปเข้ารับการอบรม ทำให้คุณสมบัติของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนในช่วงหลังๆนี้ไม่ได้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และลักษณะวิธีการของการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งความตระหนักรู้ในบทบาทและหน้าที่ของการเป็นตัวแทนของเกษตรกรในชุมชนของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน จึงเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ผลการดำเนินของโครงการ

จากเป้าหมายหลักของโครงการ จึงต้องการให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตรไปสู่เกษตรกรทุกรั่วเรื่อนั้น ผลการวิจัยที่ได้จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆดังที่ได้กล่าวไปแล้ว สามารถชี้ให้เห็นว่า กระบวนการสื่อสารผ่านทางระบบวงสนทนา B.B.S. นั้น อาจเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน และสนทนากลุ่มกับชาวบ้านในชุมชนพบว่า การสื่อสารผ่านทางช่องทางระบบวงสนทนา B.B.S. นี้ยังไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากเกษตรกรในชุมชนเท่าไรนัก ทั้งนี้ นอกจากเหตุผลที่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนเลือกใช้ช่องทางในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชนแล้ว อาจเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของความซับซ้อนทางด้านเทคโนโลยี ที่ทำให้ผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีใหม่ๆเกิดความรู้สึกลัวหวาดกลัว และไม่กล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการสื่อสาร

หรือนอกจากนั้นยังอาจเกิดจากการที่การสื่อสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. นี้ เป็นช่องทาง การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแบบใหม่ ซึ่งไม่ได้เกิดจากความต้องการของเกษตรกรในชุมชน แต่เกิดจากการริเริ่มโดยหน่วยงานภายนอก คือ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรในชุมชนเท่าที่ควร

ผลการวิจัยในส่วนนี้มีความเกี่ยวข้องกับ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัย ต่างๆ ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการสื่อสารงานนวัตกรรม (Communication of Innovation) ทั้งนี้เนื่องจากการ สื่อสารระบบวงสนทนา B.B.S. นี้ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางการสื่อสารด้านการเกษตรอย่างหนึ่ง ซึ่งโรเจอร์ และ ชูเมกเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971) ได้กล่าวไว้ในเรื่องของทฤษฎี การสื่อสารงานนวัตกรรมว่า การยอมรับนวัตกรรมนั้นมีความยากง่ายต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ คือ

- มีประโยชน์ต่อผู้รับหรือไม่ (Relative Advantage)

- มีความสอดคล้องกับแนวคิด ค่านิยม หรือบรรทัดฐานทางสังคมของผู้รับหรือไม่ (Compatibility)

- มีความยุ่งยากซับซ้อนในการเข้าใจ และนำไปใช้มากน้อยเพียงใด (Complexity)

- สามารถนำไปทดลองใช้ได้เป็นบางส่วนก่อนหรือไม่ (Triability)

- สามารถสังเกตเห็นผลที่จะเกิดขึ้นชัดเจนมากน้อยเพียงใด (Observability)

จึงเห็นได้ว่าปัญหาในเรื่องของความไม่สอดคล้องกับแนวคิด ค่านิยม และบรรทัดฐาน ทางสังคม และในเรื่องของความยุ่งยากซับซ้อนทางเทคโนโลยีนั้น อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้การ สื่อสารรูปแบบใหม่นี้ไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากเกษตรกรในชุมชนเท่าที่ควร

ผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของนักวิชาการทาง ด้านการสื่อสารหลายๆคน ได้แก่

Mead (1955 : p. 285) ที่ได้เคยกล่าวไว้ว่า “ประสบการณ์สอนเราว่า การเปลี่ยนแปลง ที่จะได้ผลดีที่สุด ต้องไม่มาจากการวางแผนของส่วนกลาง แต่จะต้องมาจากการศึกษาถึงความ ต้องการในท้องถิ่นเป็นสำคัญ”

Servaes (1989 : p. 53) ซึ่งเสนอแนวคิดที่ว่า ไม่มีรูปแบบของการพัฒนาใดๆที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างเป็นสากล แต่การพัฒนาที่แท้จริงจะต้องยึดความต้องการพื้นฐานของคนในสังคมนั้นเป็นหลัก และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อพัฒนานั้น จะต้องเป็นเทคโนโลยีที่เข้ากันได้กับสภาพการณ์ของสังคม และสามารถปรับให้เข้ากับผู้ใช้เทคโนโลยีนั้นได้

นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Pamila Malma (1994 : p. 53-215) ซึ่งกล่าวไว้ว่า โดยทั่วไปแล้ว คนมักจะมองการสื่อสารเพื่อการพัฒนาว่าเป็นการสื่อสารจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง โดยใช้รูปแบบของการสื่อสารจากภายนอก ซึ่งมักไม่ได้รับความสนใจอย่างแท้จริงจากคนในท้องถิ่น จึงเกิดเป็นเสมือนช่องว่างของการสื่อสารทั้งนี้ก็เพราะเรามักจะละเลยความจริงที่ว่าในแต่ละชุมชน โดยเฉพาะชุมชนในชนบทที่ห่างไกลจากระบบสื่อสารมวลชนต่าง ๆ นั้น สามารถพัฒนาและดำรงอยู่ได้ด้วยระบบการสื่อสารที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง

และงานวิจัยของ Ellen S. Kole (1995 : p.344-357) ซึ่งได้ทำการวิจัยในเรื่องการใช้ อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการกระจายอำนาจทางการสื่อสาร เพื่อแก้ไขปัญหาในประเทศที่กำลังพัฒนา โดยทำการศึกษากับสตรีในหน่วยงาน NGOs ซึ่งได้ใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารดังกล่าวในการประชุมระดับโลกในเรื่องเกี่ยวกับสตรี และผลจากการศึกษาดังกล่าวพบว่า เครือข่ายการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ไม่ได้ก่อให้เกิดกระบวนการกระจายอำนาจทางการสื่อสารเสมอไป ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความสนับสนุนจากองค์กร สังคมที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ใช้เทคโนโลยีโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ เพศ ภาษา ตลอดจนปัจจัยในเรื่องของวัฒนธรรมเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความซับซ้อน และความสะดวกในการใช้งาน ซึ่งปัจจัยต่างๆเหล่านั้นได้เข้ามาเกี่ยวข้อง และก่อให้เกิดเป็นปัญหา ทำให้วัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีทางการสื่อสารนี้อาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนนั้น ควรคัดเลือกผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นที่ยึดพิงให้กับชาวบ้านในชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีบทบาทดังกล่าว มักจะเป็นผู้ที่มีความยินดีและเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวม โดยอาจทำการคัดเลือกจากกลุ่มของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มเกษตรกรต่างๆ หรืออาสาพัฒนาชุมชน ซึ่งจากการพูดคุยกับชาวบ้านพบว่า กลุ่มบุคคลเหล่านี้มักจะมีบทบาทของการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ และเป็นที่ยึดพิงของชาวบ้านในชุมชนอยู่แล้ว หรือ อาจคัดเลือกโดยวิธีสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้านในชุมชนถึงผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าว
2. ควรจัดให้มีการอบรมในด้าน กลยุทธ์การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารที่มีอยู่ในชุมชน ให้แก่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน เพื่อให้ผู้สื่อข่าวฯสามารถเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ นั้นกระจายไปสู่เกษตรกรในชุมชนได้อย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น และนอกจากนั้นยังควรมีการแบ่งกลุ่มผู้สื่อข่าวออกเป็น 2 กลุ่มอย่างชัดเจน คือกลุ่มที่เป็นเกษตรกร และกลุ่มที่เป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อที่จะได้สามารถจัดการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น กล่าวคือในกลุ่มของผู้สื่อข่าวที่เป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีความรู้ทางด้านเกษตร ก็ควรจัดอบรมความรู้ทางด้านเกษตรให้ เพื่อให้ผู้สื่อข่าวฯจะได้มีความเข้าใจในความต้องการของเกษตรกรในชุมชนมากยิ่งขึ้น และในส่วนของผู้สื่อข่าวที่เป็นเกษตรกรอยู่แล้ว แต่ยังคงขาดความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ก็ควรจัดให้มีการอบรมความรู้พื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้สื่อข่าวฯจะได้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของระบบการสื่อสารแบบใหม่นี้มากยิ่งขึ้นเช่นกัน
3. หน่วยงานส่วนกลาง และองค์กรท้องถิ่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกำเนินงานของโครงการ ควรให้การเกื้อหนุนสนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เช่น กระดาษ การถ่ายเอกสาร มีวนทป ๑๓๑ แก่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน และนอกจากนั้นยังควรมีการให้รางวัล (Reward) แก่ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่

อย่างสม่ำเสมอ โดยรางวัลที่ให้นั้นอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงินค่าตอบแทนเสมอไป ทั้งนี้อาจจะนำหลักของทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) ที่เห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นเสมือนเงิน สินค้า หรือบริการ ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนกันได้ โดยที่ผู้ซื้อและผู้ขายพฤติกรรมนั้นๆจะต้องพิจารณา “ราคา” ของพฤติกรรมและ “ของสมนาคุณหรือรางวัล” ที่ติดตามมากับพฤติกรรมนั้น มาประยุกต์ใช้ในการพิจารณาหารางวัลที่มีความเหมาะสมให้กับผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน รางวัลที่ให้นั้นอาจเป็นในรูปของการยกย่องทางสังคม หรือสิทธิพิเศษต่างๆซึ่งมีคุณค่ามากพอที่จะทำให้ผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนเกิดความเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทนที่เป็นเงินทอง

4. ในการคัดเลือกบุคคลที่จะไปเข้ารับการอบรมเป็นผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชนนั้น ควรจะต้องมีการแจ้งข้อมูลให้ทราบล่วงหน้าอย่างชัดเจนว่าเมื่อผ่านการอบรมมาแล้วนั้น จะต้องทำหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไรบ้าง เพื่อที่ผู้ที่เข้ารับการอบรมจะได้มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของคนหลังจากที่ผ่านการอบรมไปแล้ว และนอกจากนั้นยังควรมีการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานที่ชัดเจน ในการคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีความเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ และมีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของเกษตรกรในชุมชนเท่านั้น ที่จะมาเข้ารับการอบรมเป็นผู้สื่อข่าวเกษตรชุมชน
5. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มดำเนินงานโครงการอินทราเนตเพื่อเกษตรกรนี้ ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆทั้งในภาครัฐบาล และภาคเอกชน ที่คาดว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโครงการ และที่สามารถจะเป็นฝ่ายสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารต่างๆให้กับเกษตรกรได้ ให้เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่าย เพื่อที่เครือข่ายของการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์นี้จะได้รับความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรในชุมชนในด้านของข้อมูลข่าวสารที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น
6. ควรมีการจัดอบรมสัมมนาให้กับหน่วยงานและผู้ที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนทางด้านข้อมูลและข่าวสารต่างๆให้กับเกษตรกรในชุมชน โดยอาจจัดให้เป็นการสัมมนาร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เป็นฝ่ายสนับสนุนทางด้านข้อมูลกับผู้สื่อข่าว

เกษตรกรชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนของเกษตรกรในชุมชน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีความเข้าใจที่ตรงกัน และผู้ที่เป็นฝ่ายสนับสนุนทางด้านข้อมูลซึ่งอยู่ในส่วนกลางนั้น ยังจะได้มีโอกาสรับทราบสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการทางด้านข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรในชุมชน อีกด้วย

7. ควรจะมีการส่งเจ้าหน้าที่ของโครงการออกไปเยี่ยมสำรวจ ปัญหาและความต้องการในด้านข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรในชุมชนต่างๆอยู่เป็นระยะๆอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะทำให้เกษตรกรในชุมชนได้มีส่วนร่วม (Participation) ในการเสนอความคิดเห็นและความต้องการทางด้านของข้อมูลข่าวสาร และเพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลที่ได้นั้นมาพิจารณาแก้ไขและปรับปรุงการดำเนินงาน ทั้งในส่วนของหน่วยงานที่สนับสนุนข้อมูล และในส่วนของ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชน เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการดำเนินงานนั้น ได้ประโยชน์จากการดำเนินงานของโครงการฯมากที่สุดตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เน้นศึกษาเฉพาะกระบวนการสื่อสาร และความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเกษตรกรชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนตัวกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาเจาะลึกถึงกระบวนการสื่อสาร และความคิดเห็นของเกษตรกรในชุมชนที่มีต่อระบบวงสนทนา B.B.S. นี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้สนองตอบต่อความต้องการของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของโครงการต่อไป
2. ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ กับองค์กรอื่นๆที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านระบบวงสนทนา B.B.S. หรือระบบที่ใกล้เคียง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อเหมือน และข้อต่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้งาน และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาการสื่อสารรูปแบบใหม่ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

- นอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิจัยหรือสำรวจเพิ่มเติม ในเรื่องของความต้องการทางด้านข้อมูลข่าวสารของผู้รับสาร เพื่อที่จะสามารถนำผลที่ได้นั้นมาเป็นประโยชน์ในด้านของการเป็นข้อมูลสนับสนุนของผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้สามารถเลือกนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการของผู้รับสารมากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย